

FACULTY OF ECONOMICS

THAMMASAT UNIVERSITY

FACULTY OF ECONOMICS, THAMMASAT UNIVERSITY

เศรษฐศาสตร์ ตลาดวิชา

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ

กรกฎาคม 2015

แนวโน้มสู่ตลาดแรงงานแข่งขันสมบูรณ์

ปิยะวงศ์ ปัญจะเทวคุปต์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประเทศไทยมีภาคการผลิตที่ใช้ปัจจัยแรงงานเข้มข้น (labor intensive) ไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านอุตสาหกรรม ด้านเกษตรกรรมหรือด้านบริการมาตั้งแต่อดีต แรงงานจึงเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่สำคัญและเป็นรากฐานในการพัฒนาและสร้างการเจริญเติบโตให้กับเศรษฐกิจของประเทศ การเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนครึ่งประเทศ บทความนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นถึงที่มาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อตลาดแรงงานไทยจากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อชี้ให้เห็นว่าตลาดแรงงานในประเทศไทยมีทิศทางไปสู่การแข่งขันมากขึ้น

โดยทั่วไป ตลาดแรงงานเหมือนกับตลาดสินค้า คือ มีผู้ซื้อ (นายจ้าง) และผู้ขาย (แรงงาน) มาทำการซื้อขายกันในตลาด โดยมีค่าจ้าง เงินเดือน หรือค่าตอบแทน เป็นราคาของการซื้อขายแรงงาน (labor) ความแตกต่างของแรงงานกับสินค้าที่ซื้อขายกันในตลาด คือ การจ้างแรงงานจะไม่เกิดขึ้น หากไม่มีการผลิตสินค้าและบริการ โดยกลุ่มที่มีความต้องการจ้างแรงงาน (demand for labor) ก็คือ ผู้ผลิตสินค้าและบริการ (producer) และแรงงานแต่ละคนเป็นอุปทานแรงงาน (supply of labor) หรือผู้ขายแรงงาน การกำหนดค่าจ้างในตลาดแรงงานจึงขึ้นกับอำนาจในตลาดแรงงานระหว่างผู้ผลิตสินค้ากับแรงงานว่าฝ่ายใดมีอำนาจมากกว่า หรือเรียกลักษณะของอำนาจนี้ว่าโครงสร้างตลาดแรงงาน ในกรณีตลาดแรงงานของประเทศไทย โครงสร้างตลาดแรงงานประกอบด้วยผู้ประกอบการ อาจเป็นโรงงานผลิตสินค้าขนาดเล็กถึงใหญ่ ไปจนถึงกลุ่มอุตสาหกรรมในนิคม และมีแรงงานประกอบด้วยคนไทยและคนต่างด้าว อำนาจในการจ้างงานส่วนมากจะตกอยู่กับผู้ประกอบการ (monopsony) อาจจะมีบ้างที่แรงงานมีการรวมตัวกันตั้งสหภาพ (union) แต่ส่วนใหญ่ล้วนมีจุดประสงค์ในการปกป้องสวัสดิการ ความเป็นอยู่ สิทธิต่างๆที่แรงงานพึงจะได้รับ มากกว่าการสร้างอำนาจในการต่อรองเรื่องค่าจ้าง จากลักษณะเช่นนี้เอง ทำให้นายจ้างสามารถกำหนดค่าจ้างในอัตราที่ต่ำ เพื่อสร้างส่วนเกิน (margin) ให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเอง เพราะเชื่อว่าการหาแรงงานมาทดแทนในกรณีที่มีแรงงานขาดหรือการหมุนเวียนแรงงานสามารถทำได้ง่าย และมีต้นทุนในการจัดการที่ไม่สูงมากนัก ลักษณะดังกล่าวไม่ทำให้แรงงานมีความลำบาก แต่จะมีรายได้น้อยและมีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ช้า

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างตลาด 2 ประการ ประการแรก คือ การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำให้สูงขึ้น (นโยบายค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาท) มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มสวัสดิการให้กับกลุ่มแรงงาน แต่อาจจะมีผลที่ตามมาได้สองกรณี คือ กรณีที่ 1 แรงงานมีการเสนอขายแรงงานเพิ่มขึ้น และผู้ผลิตก็สามารถผลิตสินค้าได้เพิ่มขึ้น โครงสร้างตลาดเข้าใกล้การแข่งขัน

สมบูรณ์มากขึ้น และกรณีที่ 2 เกิดการว่างงาน เนื่องจากผู้ผลิตไม่สามารถแบกรับต้นทุนที่เกิดขึ้นได้ทำให้ต้องลดการจ้างงานลง โครงสร้างตลาดจะเลยจุดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ การแทรกแซงอัตราค่าจ้างเป็นการบิดเบือนผลประโยชน์จากผู้ผลิตไปสู่แรงงาน

จากนโยบายการปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำปี พ.ศ.2555 พบว่าการจ้างงานในประเทศไทยไม่ได้ลดลง จำนวนแรงงานรวมเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ.2552-2557 รวมแรงงานในประเทศและแรงงานต่างด้าว มีทั้งสิ้นประมาณ 40 ล้านคน การที่อัตราการว่างงานลดลงในช่วงดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าการเพิ่มอัตราค่าจ้างขั้นต่ำทำให้สวัสดิการสังคมเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากแรงงานได้ค่าแรงเพิ่มและผู้ผลิตได้กำไรจากการผลิตสินค้าชดเชยกับต้นทุนค่าจ้างที่เพิ่มขึ้นได้ แม้อาจทำให้กำไรลดลงบ้าง

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญประการที่สอง คือ การจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย ทั้งนี้แรงงานในภาคการผลิตของประเทศไทย 40 ล้านคน จะประกอบด้วยแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว การเข้ามาของแรงงานต่างด้าว จะส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงานในประเทศในทางลบ กล่าวคือ โดยปกติค่าจ้างจากการใช้แรงงานต่างด้าวจะต่ำกว่าค่าจ้างของคนงานไทย ทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้าและบริการถูกลง โรงงานขนาดใหญ่ หรืออุตสาหกรรมที่ไม่ได้ใช้ฝีมือมากนัก จะมีการใช้แรงงานต่างด้าวมากกว่า ดังนั้นเมื่อมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทดแทนแรงงานไทย จะส่งผลให้ค่าจ้างในตลาดแรงงานจะมีแนวโน้มต่ำลง และอาจทำให้คนงานไทยบางส่วนไม่ทำงาน ผลกระทบดังกล่าวจะยังมีแนวโน้มที่ชัดเจนขึ้น จากแผนการจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย โดยในปีพ.ศ. 2552 สัดส่วนของแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายต่อแรงงานต่างด้าวทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 86.4 และมีแนวโน้มลดลงอย่างมากในปี พ.ศ.2556 สัดส่วนดังกล่าวลดลงเหลือเพียง ร้อยละ 2.4 ซึ่งทำให้สัดส่วนของแรงงานต่างด้าวในปี พ.ศ.2556 ร้อยละ 3 เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 3.4 ในปีพ.ศ.2557 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ

จากที่กล่าวทั้งหมดนี้ เห็นได้ว่าตลาดแรงงานในประเทศยังมีการพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา และนำไปสู่การแข่งขันกันอย่างสมบูรณ์มากขึ้น ทั้งนี้รัฐบาลจะเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดนโยบายที่ช่วยวางแนวทางและให้ข้อมูลทั้งกับประชาชนที่เป็นแรงงานและภาคการผลิต ในการเตรียมตัวเพื่อนำไปสู่การแข่งขันด้านแรงงานที่จะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต